

OIKEUSTAPAUKSIA – RÄTTSFALL

KORKEIMMASTA OIKEUDESTA – FRÅN HÖGSTA DOMSTOLEN

KKO 2013:69

Kunnianloukkaus – Törkeä kunnianloukkaus – Yksityiselämän suoja – Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen – Sananvapaus – Vahingonkorvaus – Korvattava vahinko – Kärsimys

7 päivää -nimisessä lehdessä 16.6.2005 julkaistussa kirjoituksessa X:n oli mainittu pettävän silloista seurustelukumppaniaan erään toisen naisen Y:n kanssa, jonka nimeä lehtikirjoituksessa ei ollut kuitenkaan mainittu. Kirjoituksessa oli kuvailtu Y:n ihonväriä ja ilmoitettu tämän asuinpaikkana oleva kaupunki. Edelleen kirjoituksessa oli mainittu X:n ja Y:n väliseen kanssakäymiseen liittyviä tiettyjä yksityiskohtia. Kirjoituksessa olleet lausumat olivat osittain liioittelevia ja vihailevia. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että väitteet tai vihjaukset eivät olleet rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla valheellisia eivätkä säännöksen 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla myöskään halventavia. Kirjoituksen laatinut toimittaja B ja vastaava toimittaja A eivät olleet syyllistyneet X:ään ja Y:hyn kohdistuneeseen törkeään kunnianloukkaukseen.

Kysymys myös siitä, oliko kirjoitus lehdessä julkaissamalla syyllistytty Y:n yksityiselämää loukkaavaan tiedon levittämiseen.

Edelleen kysymys kärsimyksen perusteella suoritettavan korvauksen tuomitsemisen edellytyksistä tämän kirjoituksen sekä kahden muun kirjoituksen osalta, joita koskevat rangaistusvaatimukset oli jätetty tutkittaviksi.

IhmisoikeusSop 8 artikla

IhmisoikeusSop 10 artikla

RL 24 luku 8 §

RL 24 luku 9 §

RL 24 luku 10 §

VahL 5 luku 6 § (412/1974)

(D: R2010/39, T: 1998, KKO 2013:69)

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Helsingin käräjäoikeuden tuomio 26.2.2008

Syyksilukeminen

Käräjäoikeus katsoi syyttäjän syytteen perusteella selvitettyksi, että A ja B, joista B oli Aller Media Oy -nimisen yhtiön kustantaman 7 päivää -nimisen lehden toimittaja ja A sen vastaava toimittaja, olivat oikeudettomasti esittäneet X:stä ja Y:stä valheellisen tiedon ja vihjauksen siten, että teko oli ollut omiaan aiheuttamaan loukatulle vahinkoa tai kärsimystä taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, kun B oli laatinut sanotussa lehdessä 16.6.2005 julkaistun kirjoituksen ja A päättänyt kirjoituksen julkaisemisesta.

Kirjoituksessa oli esitetty valheellinen vihjaus, jonka mukaan X:llä ja Y:llä olisi ollut keskenään erityisen läheinen suhde ja että X olisi muutaman kuukauden ajan pettänyt silloista naisystäväänsä Y:n kanssa. Kirjoituksissa oli myös perättömästi väitetty, että X ja Y olisivat yökerhoissa avoimesti suudelleet toisiaan. Luki- ja viikot oli annettu vielä valheellisesti ymmärtää, että X ja Y olivat viettäneet yhteisiä hotelliöitä ollen sukupuolisessa kanssakäymisessä. Kirjoituksessa oli lisäksi annettu valheellinen kuva X:n alkoholinkäytöstä.

A:n ja B:n katsottiin syyllistyneen Y:hyn kohdistuneeseen törkeään kunnianloukkaukseen. Sen sijaan X:ään kohdistuneena tekoa ei ollut pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Syyteoikeus tavallisen kunnianloukkauksen osalta oli vanhentunut.

Käräjäoikeuden perustelut

Ratkaisunsa perusteluissa käräjäoikeus totesi, että asiassa oli ensin ratkaistava, pitivätkö 7 päivää -lehdessä 16.6.2005 julkaistut tiedot paikkansa. Asianomistajien kertomusten perusteella asiassa oli tullut selvitetyksi, ettei näin ollut. Asianomistajat olivat heti 16.6.2005 jälkeen pyrkineet oikaisemaan tietoja 18.6.2005 ilmestyneen Iltalehden sivuilla.

Kunnianloukkauksessa olennainen merkitys oli sillä, oliko esitetty lausunto ollut perätön vai totuudenmukainen. Sikäli kuin kysymys oli virheellisen tiedon julkaisemiseen perustuvasta korvausvelvollisuudesta, ei sananvapauden merkitystä tullut ylikorostaa.

16.6.2005 julkaistussa lehtijutussa mainittu ”pettäminen” vihjasi hotelliyön yhteydessä ilmaistuna vahvasti seksin harrastamiseen. Tällainen kuva kirjoituksessa oli haluttu myös antaa. Samoin termi ”salarakas” viittasi intiimiin suhteeseen. X ja Y olivat kertomansa mukaan olleet kerran yötä samassa hotellihuoneessa, mutta huoneessa oli ollut myös muita. ”Yhteisiä hotelliöitä” viittasi puolestaan useampaan kuin yhteen yöhön ja termi ”yhteisiä” kaksin olemiseen. Lehdessä julkaistut tiedot eivät pitäneet paikkaansa.

Kirjoituksessa oli myös todettu, että ”Känninen X kaulaili mustaa daamiaan koko ajan”. X oli itse kertonut, ettei ollut ollut tuona iltana humalassa. Näyttää X:n päihtymykselle ei ollut esitetty. Näin ollen lausuma oli antanut valheellisen kuvan X:n alkoholin käytöstä.

Käräjäoikeus totesi edelleen, että kysymys ei ollut sananvapauden ydinalueelle kuuluvasta poliittisesta tai yhteiskunnallisesta keskustelusta, yhteiskunnallisen epäkohdan paljastamisesta eikä vallankäytön turvaamisesta. Toimittaja B:n kertoman mukaan kirjoituksen tiedot olivat perustuneet vihjetietoihin ja X:n lähipiirin antamiin tietoihin. B oli pitänyt tietoja totuudenmukaisina, koska samansuuntaisia vihjeitä oli tullut useita. B ei ollut tarkastanut tietoja X:ltä eikä Y:ltä. Vihjetietojen totuudenmukaisuutta ei ollut voitu käräjäoikeudessa arvioida, koska B oli vedonnut lähdesuojaan.

A:lla ja B:llä oli ollut korostunut velvollisuus varmistua tietojen oikeellisuudesta, koska kysymys oli yksityiselämän ydinalueelle kuuluvasta tiedosta. Asiaa ei ollut esitetty sellaista selvitystä, jonka mukaan A:lla ja B:llä olisi ollut riittävät perusteet pitää tietoja todenperäisinä. Käräjäoikeus katsoi, että X:stä ja Y:stä oli esitetty valheellinen tieto ja vihjaus.

Y:n tunnistettavuus

Y:tä oli kuvailtu 16.6.2005 ilmestyneessä lehdessä ilmaisuilla ”musta seinäjokelaiskaunotar” ja että X oli pettänyt naisystävänsä ”mustan naisen kanssa”. Y oli kertonut, että hänen ystävänsä olivat tunnistanee hänet

heti lehtijutusta. Ulkopuolisen oli ollut myös helppo selvittää, kenestä oli kysymys.

Väitteiden loukkaavuus

Tiedon tai vihjauksen oli oltava omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa.

Väitteet pettämisestä, yhdessä vietetyistä hotelliöistä sekä salarakas-termiin käyttö vihjasivat vahvasti X:n ja Y:n intiimiin suhteeseen. Väitteet olivat valheellisia. Y oli 16.6.2005 julkaistun artikkelin perusteella joutunut halveksunnan kohteeksi.

X oli puolestaan julkisuuteen aktiivisesti hakeutua henkilö. Hän oli myös kommentoinut yksityiselämäänsä varsin laajasti julkisuudessa. Tässä tapauksessa tiedot olivat kuitenkin olleet valheellisia eikä X itse ollut antanut niitä julkisuuteen. Tiedot koskivat yksityiselämän ydinaluetta. Valheellisen tiedon julkaiseminen oli ollut omiaan aiheuttamaan myös X:lle kärsimystä ja häneen kohdistuvaa halveksuntaa.

Kokonaisarvostelu

Käräjäoikeus totesi, että Y:hyn kohdistunut tieto oli julkaistu tiedotusvälineessä ja tekoa oli muutoinkin kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä.

X:n osalta käräjäoikeus sen sijaan totesi, että kunnianloukkausta ei voitu hänen kohdallaan pitää kokonaisuutena arvioiden törkeänä. Syyte oli annettu tiedoksi joulukuussa 2007, joten kunnianloukkausta koskeva syyte tuli hylätä vanhentuneena.

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä koskevan syytteen osalta käräjäoikeus lausui, että sama tieto ei voi täyttää yhtä aikaa toisaalta kunnianloukkauksen ja toisaalta yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä koskevaa tunnusmerkistöä. Sen sijaan voidaan kumpaakin rangaistussäännöstä soveltaa, jos samassa julkaisussa on valheellisia ja paikkansa pitäviä tietoja.

Syyttäjä oli vaatinut A:lle ja B:lle rangaistusta yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä, koska 16.6.2005 julkaistussa lehdessä oli annettu ymmärtää X:n ja Y:n tuntevan toisensa ja kerrottui heidän olleen toistensa seurassa eräässä hotellissa.

Julkaistut tiedot, sellaisina kuin ne oli syytteessä kuvattu, eivät olleet luonteeltaan objektiivisesti arvioiden omiaan aiheuttamaan vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa loukatulle. Syyte yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä tuli hylätä.

Vahingonkorvaus

Käräjäoikeus tutki vahingonkorvausvaatimuksen kaikkien lehtikirjoitusten osalta eli myös niiltä osin, kun kysymys oli 23.6.2005 ja 7.7.2005 julkaistuista lehtikirjoituksista, joita koskien syyte oli asianomistajan syyteoikeuden menettämisen johdosta jätetty tutkimatta sekä niiltä osin kuin syyte oli X:n osalta hylätty vanhentuneena.

Käräjäoikeus totesi, että 16.6.2005 julkaistu artikkeli oli ollut ensimmäinen, jossa X:n oli väitetty petäneen naisystäväänsä. Seuraavana päivänä kilpaileva lehti kirjoitti samasta aiheesta julkaisten myös Y:n nimen ja kuvan. X ja Y oikaisivat tietoja Iltalehdessä 18.6.2005. Valheellisia tietoja X:n ja Y:n suhteesta oli kuitenkin toistettu 7 päivää -lehdessä edelleen 23.6.2005 ja 7.7.2005. Y:n kuva oli julkaistu 23.6.2005 ilmestyneessä artikkelissa. Viimeksi mainittua kirjoitusta ei ollut laatinut B, vaan eräs toinen toimittaja.

7.7.2005 julkaistu artikkeli ei ollut Y:n haastatteluun perustuva, vaikka näin oli annettu ymmärtää.

Käräjäoikeus katsoi, että X ja Y olivat oikeutettuja korvaukseen kärsimyksestä ja arvioi Y:n osalta kohtuulliseksi korvaukseksi 4 000 euroa ja X:n osalta 1 000 euroa.

Lopputulokset

Käräjäoikeus tuomitsi A:n ja B:n törkeästä Y:hyn kohdistuneesta kunnianloukkauksesta sakkorangaistukseen. Lisäksi A, B ja Aller Media Oy valloitettiin suorittamaan X:lle ja Y:lle korvausta kärsimyksestä.

Asian ovat ratkaisseet käräjätuomari *Jenni Ojanpera* ja lautamiehet.

Helsingin hovioikeuden tuomio 11.11.2009

Vaatimukset

Kaikki asianosaiset valittivat hovioikeuteen.

Syyttäjä vaati, että syyte törkeästä kunnianloukkauksesta hyväksytään myös X:n osalta ja että vastaajat tuomitaan rangaistukseen syytteen mukaisesti myös kahdesta yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä.

X ja Y vaativat, että A ja B tuomitaan rangaistukseen syytteen mukaisesti kahdesta törkeästä kunnianloukkauksesta ja kahdesta yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä.

A, B ja Aller Media Oy vaativat, että syytteet ja korvausvaatimukset hylätään.

Syyksilukeminen

Hovioikeus hyväksyi Y:tä koskevilta osin käräjäoikeuden tuomion perustelut ja syyksi lukemisen.

X:n osalta hovioikeus totesi, että häneen kohdistunut kunnianloukkaus oli tehty laajalevikkisessä lehdessä. X oli mainittu nimeltä ja myös hänen kuvansa oli julkaistu. Hovioikeus katsoi, että kunnianloukkaus oli myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Vahingonkorvaus

Hovioikeus katsoi käräjäoikeuden tavoin, että X:llä ja Y:llä oli oikeus korvaukseen kärsimyksestä myös niiden artikkeleiden osalta, joiden osalta syyteoikeus oli vanhentunut.

Hovioikeus arvioi käräjäoikeuden kärsimyksestä tuomitsemat korvaukset liian alhaisiksi ja korotti korvauksen Y:lle 6 000 euroksi ja X:lle 2 000 euroksi.

Lopputulokset

Hovioikeus tuomitsi A:n ja B:n kahdesta törkeästä kunnianloukkauksesta ja korotti sakkorangaistusta. X:lle ja Y:lle kärsimyksestä tuomittavia korvauksia korotettiin.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden jäsenet Iiro Kartano, Markus Nikolainen ja Eija Multimäki (eri mieltä).

Eri mieltä ollut määräaikainen hovioikeudenneuvos Multimäki totesi, ettei käräjäoikeuden tuomiota ollut syytä muuttaa X:ään kohdistuneen teon osalta eikä asiassa ollut syytä näin ollen korottaa A:lle ja B:lle tuomittuja rangaistuksia.

Muutoksenhaku Korkeimmassa oikeudessa

A:lle, B:lle ja Aller Media Oy:lle myönnettiin valituslupa.

A, B ja Aller Media Oy esittivät yhteisessä valituksessaan seuraavat vaatimukset. A ja B vaativat, että syytteet hylätään ja että heidät vapautetaan korvausvelvollisuudesta tai korvausvelvollisuutta olennaisesti alennetaan. Aller Media Oy vaati, että sen korvausvelvollisuus poistetaan tai korvausvelvollisuutta olennaisesti alennetaan.

Virallinen syyttäjä vaati vastauksessaan valituksen hylkäämistä. Syyttäjä vaati A:n ja B:n tuomitsemista rangaistukseen toissijaisesti rikoslain 24 luvun 8 §:n nojalla Y:hyn kohdistuneesta yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä, jos syyte kunnianloukkauksesta hylätään hänen osaltaan.

X ja Y vaativat vastauksessaan valituksen hylkäämistä.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Perustelut

Kysymyksenasettelu

1. Syyttäjän syytteen perusteella A ja B on tuomittu hovioikeudessa sakkorangaistuksiin X:ään ja Y:hyn kohdistuneista kahdesta törkeästä kunnianloukkauksesta. B oli 7 päivää -lehden toimittajana laatinut lehdessä 16.6.2005 julkaistun kirjoituksen ja A vastaavana toimittajana hyväksynyt sen julkaistavaksi, vaikka kirjoituksessa oli esitetty valheellinen vihjaus, jonka mukaan X:llä ja Y:llä olisi ollut keskenään erityisen läheinen suhde ja että X olisi Y:n kanssa muutaman kuukauden ajan pettänyt silloista naisystäväänsä. Hovioikeuden tuomion mukaan kirjoituksessa oli edelleen perättömästi väitetty, että X ja Y olisivat avoimesti suhdelleet toisiaan yökerhoissa. Lukijoiden oli annettu ymmärtää, että X ja Y olivat viettäneet yhteisiä hotellioita ja olleet sukupuolisessa kanssakäymisessä. Kirjoituksessa oli vielä annettu valheellinen kuva X:n alkoholinkäytöstä.

2. Hovioikeus on myös katsonut X:n ja Y:n olevan oikeutettuja vahingonkorvaukseen kärsimyksestä. Kohdulliseksi korvaukseksi kärsimyksestä on X:n osalta arvioitu 2 000 euroa ja Y:n osalta 6 000 euroa. Korvaukset kärsimyksestä on tuomittu yhtäältä edellä mainitun 16.6.2005 julkaistun lehtikirjoituksen ja toisaalta samassa 7 päivää -lehdessä 23.6.2005 ja 7.7.2005 julkaistujen kahden muun kirjoituksen perusteella. Viimeksi mainittujen kahden kirjoituksen osalta syyte oli jätetty tutkimatta, koska asianomistajien syyttämisyhteyttä oli tehty myöhässä.

3. Korkeimmassa oikeudessa on A:han, B:hen ja Aller Media Oy:n valituksen johdosta kysymys ensinnänsä siitä, ovatko A ja B 16.6.2005 ilmestyneen lehtikirjoituksen laatimisella ja julkaisemisella syyllistyneet kahteen törkeään kunnianloukkaukseen. Jos A:n ja B:n menettely ei katsottaisi tulevan rangaistavaksi törkeänä kunnianloukkauksena, kysymys on syyttäjän esittämän vaihtoehdoisen syytteen johdosta siitä, ovatko A ja B syyllistyneet Y:hyn kohdistuneeseen yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen. Lisäksi kysymys on siitä, onko lehtikirjoituksilla 16.6.2005, 23.6.2005 ja 7.7.2005 loukattu X:n ja Y:n yksityiselämää tai kunniaa rangaistavaksi säädetyllä teolla siten, että asiassa on perusteet korvauksen tuomitsemiselle kärsimyksestä vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n (412/1974) nojalla.

Kunnianloukkausta koskeva sääntely

4. Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita vies-

tejä kenenkään ennakolta estämättä. Vastaavasti on jokaisella Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen (ihmisoikeussopimus) 10 artiklan 1 kappaleen perusteella sananvapaus.

5. Yksityiselämää suojataan perustuslain 10 §:ssä, jonka 1 momentin nojalla jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (ihmisoikeustuomioistuin) ratkaisukäytännössä 8 artiklan 1 kappaleen on katsottu antavan suojaa myös henkilön maineelle ja kunnialle (Ks. esimerkiksi ratkaisu *Cumpana ja Mazare v. Romania* 17.12.2004, kohta 91).

6. Sananvapauden suojaaminen toisaalta ja kunnian suojaaminen toisaalta voivat ristiriitaisissa vaatia niiden välisen kohtuullisen tasapainon määrittelemistä. Sananvapauden käyttöä voidaan rajoittaa vain lailla ja rangaistaviksi onkin yleensä säädetty muun muassa sellaiset lausumat, jotka loukkaavat toisen mainetta ja kunniaa. Toisaalta kunnianloukkausta koskevien rangaistussäännösten tulkinnaissa täytyy ottaa huomioon myös sananvapauden suoja, kuten esimerkiksi Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2009:3 kohdassa 5 on todettu.

7. Kunnianloukkaus on säädetty rangaistavaksi rikoslain 24 luvun 9 §:ssä. Säännöksen 1 momentin mukaan kunnianloukkauksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi se, joka 1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka 2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista. Säännöksen 2 momentin mukaan ei 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna kunnianloukkauksena pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn poliitikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Törkeästä kunnianloukkauksesta on rikoslain 24 luvun 10 §:n 1 kohdan mukaan kysymys, jos kunnianloukkauksessa rikos tehdään joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muuten toimittamalla tieto tai vihjaus lukuisten ihmisten saataville, ja jos kunnianloukkaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

8. Edellä selostetussa rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa on kysymys valheellisesta tiedosta tai vihjauksesta. Saman momentin 2 kohdassa on kysymys puolestaan muunlaisesta halventavasta lausumasta, joka voi olla yhtäältä toiseikkoihin perustuva lausuma tai sitten arvostelma, jollaisen osalta ei ole mielekästä puhua lausuman totuudellisuudesta.

9. Edellä mainittua jaottelua vastaa ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä jako yhtäältä tosiasiatoteamuksiin ja toisaalta arvoarvostelmiin. Esimerkiksi ihmisoikeustuomioistuimen suuren jaoston edellä kohdassa 5 jo mainitussa ratkaisussa *Cumpana ja Mazare v. Romania* 17.12.2004 on todettu, että tosiasioiden olemassaolo voidaan näyttää, mutta arvoarvostelmien totuudenmukaisuus ei ole näytettävissä (kohta 98). Vaikka kysymys olisi arvoarvostelmista, menettely voi olla kunnianloukkauksena rangaistavaa, jos ilmaisut ovat tarpeettoman loukkaavia. Esimerkiksi ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisussa *Tammer v. Viro* 6.2.2001 on todettu, että lehtiartikkelissa käytetyt alkuperäiskielen sanat merkitsivät loukkaavaan kieliasuun puettuja arvoarvostelmia, joihin turvautuminen ei ollut ollut välttämätöntä negatiivisen mielipiteen ilmaisuuden kannalta. Kritiikki olisi voitu muotoilla turvautumatta niin loukkaaviin ilmaisuihin (*Tammer v. Viro* 6.2.2001, kohdat 65 - 67).

10. Toisaalta ihmisoikeustuomioistuin on antanut ratkaisukäytännössään merkitystä sille, käsitteelekö kirjoitus jotain yleisesti mielenkiintoista ja merkityksellistä asiaa (ks. *Selistö v. Suomi* 16.11.2004, kohta 51) vai onko kysymys ainoastaan hyökkäyksestä yksittäisen henkilön kunniaa tai mainetta vastaan taikka kenties tietyn lukijakunnan uteliaisuuden tyydyttämisestä (*Standard Verlags GmbH v. Itävalta* 4.6.2009, kohta 52).

11. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on yksityiselämän suojaa koskevan ratkaisukäytäntönsä yhteydessä asettanut suojan tarpeen kannalta eri asemaan tiedot, jotka henkilö oli itse aiemmin julkistanut ja tiedot, joita henkilö ei ollut julkistanut (*MGN Limited v. Yhdistynyt Kuningaskunta* 18.1.2011, kohta 147). Yksityiselämän suojan tarvetta vähentää se, että henkilö on itse paljastanut henkilöään koskevia seikkoja julkisuudessa tai yksityiselämää koskevat tiedot olivat muutoin tulleet yleisön saataville (*Hachette Filipacchi Associés v. Ranska* 23.7.2009, kohta 53 ja *Reinboth v. Suomi* 25.1.2011, kohta 87). Vastaavin tavoin on Korkein oikeus katsonut, ettei yksityiselämän suojan turvaamiseksi ole tarvetta rajoittaa asianomaista henkilöä koskevien jo aikaisemmin yleiseen tietoisuuteen tulneiden asioiden toistamista tiedotusvälineissä (KKO 2011:72, kohta 36).

16.6.2005 julkaistun lehtikirjoituksen arviointi

12. Nyt kysymyksessä olevan, 7 päivää -lehdessä 16.6.2005 julkaistun kirjoituksen otsikko kuuluu seuraavasti:

”Yhteisiä hotelliöitä Seinäjoella – X petti H:ta mustan naisen kanssa!”

Kirjoituksessa käsitellään X:n suhdetta kahteen naiseen ja todetaan X:n pettävän naisystävänsä. X:n ker-

rotaan jatkavan pettäjän tietään ja pitävän salasuhdetta mustaihoseen seinäjokelaisnaiseen. X:n ja tumman kaunottaren mainitaan suudelleen täysin avoimesti seinäjokelaisessa yökerhossa, ottaneen hotellihuoneen Seinäjoen ykköshotellista ja vaihtaneen hillittömiä kielikoukkuja seinäjokelaisessa yökerhossa.

13. Kirjoituksessa ei ole mainittu nimeltä, kuka X:n seurassa ollut tumma nainen oli ollut. Naisesta on käytetty erilaisia ihonväriin, asuinpaikkaan ja sukupuoleen liittyviä ilmaisuja.

14. X on kommentoinut kyseistä 7 päivää -lehden kirjoitusta *Iltalehdessä* kahta päivää myöhemmin eli 18.6.2005. Tällöin myös Y on mainittu nimeltä ja *Iltalehdessä* on ollut X:n ja Y:n valokuvat. X on todennut, että hän ja Y olivat ystäviä. He olivat viettäneet öitä yhteisessä hotellihuoneessa, mutta X:n mukaan mitään seksuaalista kanssakäymistä heillä ei ollut ollut. Myös Y on kyseisessä *Iltalehden* kirjoituksessa osaltaan vahvistanut ystävyysuhteensa X:ään.

15. Asiassa on riidatonta, että X ja Y ovat olleet ystäviä ja että he ovat 7 päivää -lehdessä 16.6.2005 julkaistun kirjoituksen mukaisesti juhlineet yökerhossa ja yöpyneet samassa hotellihuoneessa. Näiden tosiseikkojen pohjalta lehden kirjoituksessa on vihjattu, että heillä olisi keskenään erityisen läheinen suhde, että X olisi pettänyt silloista naisystävänsä Y:n kanssa ja annettu ymmärtää, että suhteeseen liittyy sukupuolista kanssakäymistä, vaikka tätä ei kirjoituksessa nimenomaisesti väitetä.

16. Kirjoituksessa käytettyjen ilmaisujen ja riidattomana pidettävän asiayhteyden avulla lukijalle voi näiltä osin syntyä mielikuva, jonka mukaan X:n ja Y:n väliseen suhteeseen liittyy sukupuolista kanssakäymistä. Tältä osin vihjausta voidaan pitää mainittuihin riidattomina pidettäviin seikkoihin ja kirjoituksessa käytettyihin ilmaisuihin perustuvana, suhteen luonnetta koskevana päätelmänä. Samalta pohjalta on arvioitava kirjoituksen mainintoja, joissa suhdetta luonnehditaan erityisen läheiseksi ja katsotaan X:n pettäneen silloista naisystävänsä Y:n kanssa. Mainitunlaisilta mielikuvan tasolla olevilta päätelmiltä ja arvoarvostelmilta ei kuitenkaan ole mielekästä edellyttää totuusarvoa, vaikka juuri tällaisten mielikuvien synnyttämistä kirjoituksella on saatettu tavoitella. Tältä osin kysymys ei ole sellaisista valheellisista tiedoista tai vihjauksista, joita rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetaan.

17. Mainituissa lehtikirjoituksessa on lisäksi väitetty, että X ja Y olisivat yökerhossa suudelleet ja vaihtaneet kielikoukkuja sekä että X olisi esiintynyt päihtyneenä. Nämä alempien oikeusasteiden tuomioissa syyksilukemisen perusteena mainitut seikat ovat sellaisia tosiasiaväitteitä, joiden todenperäisyydestä on mahdollista esittää selvitystä. X ja Y ovat kiistäneet tietojen

todenperäisyyden eivätkä vastaajat ole kyenneet todistamaan, että kirjoitus tältä osin perustuisi tosiasioihin. Kysymys on siten sellaisista valheellisista tiedoista tai vihjauksista, joita rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetaan.

18. Kunnianloukkauksirikoksen tunnusmerkistön täyttyminen edellisessä kappaleessa mainittujen väitteiden osalta edellyttää vielä sitä, että tietojen tai vihjausten tulee olla omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä X:lle ja Y:lle taikka heihin kohdistuvaa halveksuntaa.

19. Kuten edellä on todettu, asiassa on riidattonta, että X ja Y ovat olleet yhdessä yökerhossa ja yöpyneet samassa hotellihuoneessa. Näihin riidattomina pidettäviin seikkoihin nähden ei sinänsä todistamattomiksi jäävien suutelemista ja kielikoukkuja koskevien väitteiden voida katsoa olleen omiaan aiheuttamaan heille vahinkoa tai kärsimystä eikä heihin kohdistuvaa halveksuntaa. Mitä tulee X:n alkoholinkäyttöä koskevaan väitteeseen oikeudenkäyntiaineistoon kuuluvien lehtiartikkelien mukaan X:n alkoholinkäyttöä on ennen kyseistä kirjoitusta käsitelty julkisuudessa ja hän on myöntänyt alkoholin kuuluvan vapaa-aikaansa normaalin suomalaisen miehen tavoin. Huolimatta siitä, että X:n alkoholinkäytöstään käyttämä ilmaisu on väljä ja että X:n päihtymyksen aste on jäänyt asiassa tarkemmin selvittämättä Korkein oikeus katsoo, että kirjoitus ei ole tältääkään osin omiaan aiheuttamaan hänelle vahinkoa tai kärsimystä taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa.

20. Edelleen Korkein oikeus toteaa, että kyseiset 7 päivää -lehden ilmaiset ovat kohdistuneet lähinnä X:ään, joka on kirjoituksessa mainittu nimeltä. Käytetyt ilmaiset eivät ole sillä tavoin voimakkaita tai asiayhteyteen nähden perusteettoman vahvasti muotoiltuja, että niiden voitaisiin katsoa rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla halventavan X:ää tai Y:tä.

21. Edellä lausutuilla perusteilla Korkein oikeus katsoo, että A ja B eivät ole syyllistyneet hovioikeuden heidän syykseen lukemaan kahteen törkeään kunnianloukkaukseen.

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen

22. Rikoslain 24 luvun 8 §:n mukaan yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi se, joka oikeudettomasti 1) joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai 2) muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Säännöksen 2 momentin mukaan yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei

pidetä sellaisen yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

23. Nyt kysymyksessä olevat, 7 päivää -lehdessä 16.6.2005 esitetyt tiedot ja vihjaukset koskevat yksityiselämän piiriin kuuluvia tietoja. Kirjoitus ei millään tavalla liity merkittävään yhteiskunnalliseen keskusteluun eikä X:n harjoittamaan elinkeinotoimintaan. Kysymys on ollut ainoastaan tietyn lukijakunnan uteliaisuuden tyydyttämisestä, mitä ilmaisua ihmisoikeustuomioistuon on käyttänyt ratkaisuisaan (ks. esim. edellä kohdassa 9 viitattua Standard Verlags GmbH v. Itävalta -ratkaisun kohtaa). Tältä kannalta katsoen yksityiselämän piiriin kuuluvien tietojen julkaisemiseen ei ole ollut erityisiä perusteita.

24. Y:tä ei ole nimeltä mainittu 16.6.2005 julkaisutussa kirjoituksessa eikä hänen kuvaansa ole julkaistun yhteydessä. Kuitenkin Y:n ovat voineet kirjoituksen perusteella tunnistaa ainakin ne 7 päivää -lehden lukijat, jotka ovat muutoinkin tienneet Y:n ja X:n välisestä ystävyyssuhteesta. Sitä vastoin Y:tä ei todennäköisesti ole ollut mahdollista tunnistaa pelkästään kirjoituksessa annettujen tietojen perusteella eikä tietoja yhdistää Y:hyn, jollei häntä ole jo aikaisemmin tuntenut.

25. Kuten edellä kohdassa 14 on todettu, Y on hyvin pian 7 päivää -lehdessä julkaistun kirjoituksen jälkeen, 18.6.2005 tullut oma-aloitteisesti X:n rinnalla julkisuuteen Iltalehdessä julkaistussa artikkelissa. Y on antanut artikkelissa lausuntoja suhteestaan X:ään ja artikkelin yhteydessä on julkaistu Y:tä esittävä valokuva.

26. Korkein oikeus toteaa, että rangaistukseen tuomitseminen yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä edellyttää, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Se seikka, että Y on vain kaksi päivää 7 päivää -lehdessä julkaistun kirjoituksen jälkeen käsitelty toisessa laajalevikkisessä julkaisussa suhdetaan X:ään oma-aloitteisesti ja oman nimensä ja kuvansa julkaistavaksi antaen osoittaa, etteivät 7 päivää -lehdessä julkaistut tiedot ole olleet omiaan aiheuttamaan Y:lle vahinkoa tai kärsimystä. A ja B eivät ole syyllistyneet rikoslain 24 luvun 8 §:n mukaiseen yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen.

Vahingonkorvausvaatimukset

27. Ne 7 päivää -lehden kirjoitukset, joiden perusteella korvausta kärsimyksestä on vaadittu, on julkaistu 16.6.2005, 23.6.2005 ja 7.7.2005. Kärsimyksen

perusteella suoritettavaa korvausta koskeviin vaatimuksiin tulee näin ollen sovellettavaksi kirjoitusten julkaisemishetkellä voimassa ollut vahingonkorvauslain 5 luvun 6 § (412/1974). Sen mukaan henkilövahinkoa koskevia vahingonkorvauslain säännöksiä on sovellettava myös sen kärsimyksen korvaamiseen, jonka on aiheuttanut vapauteen, kunniaan tai kotirauhaan kohdistunut taikka muu sen kaltainen rikos. Oikeuskäytännössä yksityiselämän suojan loukkaamista on pidetty vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:ssä (412/1974) mainittujen rikosten kaltaisena rikoksena, jonka perusteella kärsimyskorvausta on voitu suorittaa (KKO 1997:80, KKO 1997:81, KKO 2001:96 ja KKO 2005:82).

28. Valituksessa on ensinnäkin väitetty, että korvausvaatimusta ei voitaisi perustaa 23.6.2005 ja 7.7.2005 julkaistuihin kirjoituksiin, koska syyte oli näiltä osin jätetty tutkimatta asianomistajan syyteoikeuden menettämisen johdosta. Korkein oikeus toteaa, että kärsimyksestä suoritettavan korvauksen edellytyksenä on, että kärsimys on aiheutettu rangaistavaksi säädettyllä teolla. Korvauksen tuomitseminen ei edellytä, että loukkaaja tosiasiallisesti tuomitaan rikoksesta rangaistukseen. Merkitystä ei ole myöskään syyteoikeuden vanhentumisella (KKO 1997:80, KKO 1997:81 ja KKO 2005:55). Korvausvaatimuksen tutkimiseen kaikkien kirjoitusten osalta ei ole estettä.

29. Kuten edellä on todettu, 16.6.2005 julkaistun 7 päivää -lehden kirjoituksen laatimisessa tai julkaisemisessa ei ole syllistytty kunnianloukkaukseen eikä rangaistavaksi säädettyyn yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen. A, B ja Aller Media Oy eivät ole velvollisia suorittamaan tältä osin korvausta kärsimyksestä.

30. Edellä kohdassa 11 mainituissa oikeustapauksissa esitettyjen näkökohtien mukaan tarvetta yksityisyyden suojan turvaamiseksi ei yleensä ole silloin, kun kysymyksessä ovat asianomaista henkilöä koskevat, jo aiemmin julkisuuteen tulleet tiedot. Oikeuskäytännössä on kiinnitetty huomiota myös asianomaisen henkilön omaan aktiivisuuteen yksityiselämää koskevien tietojen tarjoilemisessa julkisuuteen. Korkein oikeus katsoo, että tältä pohjalta voidaan arvioida X:n ja Y:n oikeutta vahingonkorvaukseen siltä osin, kuin korvausvaatimusten perusteena on se, että 23.6.2005 ja 7.7.2005 julkaistuissa kirjoituksissa olisi loukattu X:n ja Y:n yksityisyyttä tai kunniaa rangaistavaksi säädettyillä teoilla.

31. Kuten edellä kohdissa 14 ja 25 on todettu, X ja Y ovat jo 18.6.2005 julkaistussa Iltalehden numerossa omilla nimillään esiintyen itse kertoneet suhteensa laadusta ja yhdessä vietetystä hotelliyöstä. Y:stä on myös

tuossa yhteydessä julkaistu valokuva. Tähän nähden ei mainitun kirjoituksen jälkeen 23.6.2005 ja 7.7.2005 ilmestyneissä kirjoituksissa ole tuotu julkisuuteen mitään sellaista, mikä olisi omiaan aiheuttamaan X:lle ja Y:lle vahinkoa tai kärsimystä taikka heihin kohdistuvaa halveksuntaa. Korvausvelvollisuuden syntymisen kannalta merkitystä ei ole sillä, ettei 7.7.2005 julkaistuun kirjoitukseen ollut saatu suostumusta. Korvattavaa kärsimystä ei näin ollen ole voinut syntyä eikä edellytyksiä vahingonkorvauksen tuomitsemiselle ole.

Lopputulos syytteen ja vahingonkorvausten osalta

32. Edellä lausutuilla perusteilla Korkein oikeus päätyy siihen, että A ja B eivät ole syytekohtaan 1 osalta syllistyneet rangaistavaan menettelyyn ja syyte tulee hylätä.

33. Edelleen 7 päivää -lehden kirjoituksilla 16.6.2005, 23.6.2005 ja 7.7.2005 X:lle ja Y:lle ei ole aiheutettu kärsimystä sellaisella rikoksella, jonka perusteella voitaisiin tuomita korvausta kärsimyksestä. A, B ja Aller Media Oy tulee vapauttaa vahingonkorvausvelvollisuudesta.

Tuomiolauselmä

A

Syyte kahdesta törkeästä kunnianloukkauksesta (tekoaika 16.6.2005) sekä vaihtoehtoinen syyte yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä hylätään ja A vapautetaan tuomitusta sakkorangaistuksesta.

B

Syyte kahdesta törkeästä kunnianloukkauksesta (tekoaika 16.6.2005) sekä vaihtoehtoinen syyte yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä hylätään ja B vapautetaan tuomitusta sakkorangaistuksesta.

Yhteiset lausunnot

X:n ja Y:n korvausvaatimukset kärsimyksestä hylätään ja A, B sekä Aller Media Oy (entinen Aller Julkaisut Oy) vapautetaan heidän maksettavakseen kärsimyksen perusteella tuomitusta korvauksesta Y:n osalta kaikkiaan 6 000 euroa ja X:n osalta kaikkiaan 2 000 euroa, molemmat määrät korkoineen.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset *Kari Raulos*, *Pertti Välimäki*, *Pasi Aarnio*, *Juha Häyhä* ja *Timo Esko*. Esittelijä *Timo Ojala*.

KKO:2013:70

Kunnianloukkaus – Sananvapaus

7 päivää -nimisessä lehdessä 30.3.2006 julkaistussa kirjoituksessa oli käsitelty kolmeen henkilöön kohdistunutta epäiltyä henkirikosta. Kirjoituksessa todettiin tekoihin olevan epäiltynä 29-vuotiaan helsinkiläismiehen. Esitutinnan aikana julkaistussa kirjoituksessa ei ollut mainittu epäiltyä nimeltä, mutta hänestä oli esitetty osittain kasvojen alueelta peitetty kuva. Lehtikirjoituksen otsikko oli ollut seuraava: ”Tuttava sarjamurhasta epäillystä: Hän on mielitelevä limanuljaska!” Kirjoituksessa oli käsitelty edelleen epäiltynä olevan henkilön suhdetta surmansa saaneisiin henkilöihin, hänen työhistoriaansa sekä taloudellista asemaansa. Korkeimman oikeuden ratkaisusta tarkemmin ilmenevillä perusteilla katsottiin, etteivät kirjoituksessa esitetyt tiedot olleet virheellisiä eikä kirjoituksen perusteella ollut syntynyt virheellistä käsitystä siitä, että kysymys olisi ollut jo selvitetystä rikoksista. Myöskään lehtijutun otsikossa käytettyä ilmaisua ei pidetty, ottaen huomioon kirjoituksen asiayhteys ja ilmaisun muotoilu sekä olosuhteet muutoinkin, halventavana. Syyte kunnianloukkauksesta hylättiin.

IhmisoikeusSop 8 art

IhmisoikeusSop 10 art

RL 24 luku 9 § 1 mom

RL 24 luku 9 § 2 mom

(D: R2010/1052, T: 1999)

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Helsingin käräjäoikeuden tuomio 26.2.2008

Syyksilukeminen

Käräjäoikeus katsoi syyttäjän syytteen perusteella selvitetyn, että A ja B, joista B oli Aller Julkaisut Oy -nimisen yhtiön kustantaman 7 päivää -nimisen lehden toimittaja ja A sen vastaava toimittaja, olivat esittäneet X:stä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko oli ollut omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa sekä muutoin halventaneet häntä, kun B oli laatinut sanotun lehden 30.3.2006 ilmestyneessä numerossa julkaistun, X:n epäiltyä syyllistymistä kolmeen henkirikokseen koskevan kirjoituksen ja A hyväksynyt sen julkaistavaksi.

Lehtikirjoituksessa oli valheellisesti kerrottu X:n olleen kolmen henkirikoksen uhrin rakastaja, hänen olleen enimmäkseen työttömänä ja hänellä olleen vel-

kaa kymmeniä tuhansia euroja. Lisäksi hänen luontees- taan oli kirjoituksen otsikossa kerrottu halventavin ilmaisin.

X oli ollut kirjoituksesta tunnistettavissa sen yhteydessä hänestä julkaistun valokuvan, jossa hänen silmänsä tosin olivat olleet peitettyinä, ja muiden kirjoituksessa mainittujen tietojen perusteella.

Vaikka kysymys oli ollut varsin vakavia rikosepäilyjä koskeneesta uutisesta, oli perättömien tietojen ja vihjausten esittäminen sekä muunlainen halventaminen ollut oikeudetonta. Käräjäoikeus katsoi A:n ja B:n syyllistyneen kunnianloukkaukseen.

Käräjäoikeuden perustelut

Käräjäoikeus totesi ratkaisunsa perusteluissa, että rikosta koskevien uutisten oli oltava täsmällisiä. Eryteisesti oli kiinnitettävä huomiota syyttömyysolettamaan, mikäli uutisen julkaiseminen tapahtui ennen oikeudenkäyntiä. Asiassa esitetyn selvityksen mukaan kirjoituksessa esitetty väite, että X olisi ollut enimmäkseen työttömänä, ei pitänyt paikkaansa. Myös väite siitä, että kaikki kolme kuollutta miestä olisivat olleet X:n rakastajia, oli osoitettu virheelliseksi. X:n ulosotossa ollut velka oli maaliskuussa 2006 ollut alle 20 000 euroa. Velkaa oli artikkelissa kuvailtu harhaanjohtavasti kymmeniksi tuhansiksi euroiksi.

B oli laatinut kirjoituksen ja A oli sen lukenut ja hyväksynyt julkaistavaksi virheellisin ja loukkaavin tiedoin. A ja B eivät olleet pyrkineet varmistumaan tietojen oikeellisuudesta eikä heillä muutoinkaan voitu katsoa olleen riittäviä perusteita uskoa niiden todenperäisyyteen. A ja B olivat tahallaan esittäneet X:stä valheellisen tiedon ja vihjauksen sekä muulla tavoin halventaneet häntä.

Käräjäoikeus totesi, että artikkeli sisälsi valokuvan X:n profilista silmät peitettyinä sekä tiedon X:n kotiosoitteesta. X:stä oli mainittu hänen ikänsä ja että hän asui Pohjois-Helsingissä. Lisäksi artikkelissa oli kerrottu X:n eri elämänvaiheista. X oli artikkelissa annetuilla tiedoilla tunnistettavissa lähipiirissään ja lehden laajan levikin vuoksi myös laajemmin. Valokuvan ja kotiosoitteen julkistaminen oli ollut itse rikosuutisoinnin kannalta tarpeetonta.

Käräjäoikeus totesi väitteiden loukkaavuuden osalta, että rikosuutisten julkaisemisessa oli oltava erityisen varovainen, ettei kirjoitus loukannut epäillyn oikeusturvaa ja syyttömyysolettamaa. 7 päivää -lehden artik-

kelissa julkaistut tiedot olivat kirjoituksen kokonaisuus ja uutisarvo huomioon ottaen vain vähäisessä määrin virheellisiä. X:ää koskeneen rikosepäilyn julkituleminen oli perustunut poliisin tiedottamiseen, mutta poliisin tiedottaminen ei ollut käsittänyt nyt virheellisiksi osoitettuja tietoja. Virheelliset tiedot olivat luonteeltaan sellaisia, että ne olivat omiaan aiheuttamaan X:lle kärsimystä ja halveksuntaa etenkin, kun tiedot oli julkaistu otsikolla ”Hän on mielitelevä limanuljaska”. Halventava nimitys oli mainittu otsikossa ja saatettu laajan henkilöpiirin tietoon. Otsikoksi nostettu X:n luonnetta kuvaamaan tarkoitettu lausahdus oli haukkumanimitys, ja siitä sai erittäin negatiivisen ja puolueellisen arvion X:n luonteesta. Käräjäoikeus katsoi tämänkaltaisen rikosuutisen otsikoinnin olevan erityisen moitittavaa, koska uutinen oli julkaistu esitutkintavaiheessa ilman, että X:llä olisi ollut mahdollisuutta kommentoida luonteensa arvostelemista.

Lopputulokset

Käräjäoikeus tuomitsi A:n ja B:n kunnianloukkauksesta sakkorangaistukseen. A ja B sekä Aller Julkaisut Oy veloitettiin suorittamaan X:lle korvausta kärsimyksestä.

Asian ovat ratkaisseet käräjätuomari *Jenni Ojanpera* ja lautamiehet.

Helsingin hovioikeuden tuomio 11.11.2009

A, B ja Aller Julkaisut Oy valittivat hovioikeuteen vaatien syytteiden ja korvausvaatimuksen hylkäämistä.

Hovioikeus totesi, että artikkelissa esitetyt tiedot olivat käräjäoikeuden mainitsemien tavoin virheelliset ja harhaanjohtavat. Ne eivät olleet sellaisia, että niiden esittäminen sellaisenaan olisi ollut omiaan aiheuttamaan X:lle vahinkoa tai kärsimystä taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Artikkelin oli kuitenkin ilmestynyt ajankohtana, jolloin X oli ollut esitutkinnassa epäiltynä vakavista rikoksista. Tällaisessa vaiheessa oli oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi tärkeää, että tiedotusvälineiden selostukset asiasta olivat tarkkoja ja totuudenmukaisia. Tähän nähden mainitut valheelliset tiedot oli esitetty epäiltyjä rikoksia koskevan kirjoittelun yhteydessä siten, että ne olivat olleet omiaan aiheuttamaan X:lle kärsimystä ja häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Kirjoituksen otsikossa ja tekstissä käytetyllä nimityksellä oli halvennettu X:ää.

Artikkelissa oli ollut kuva talosta, jossa X:n kertominen tavoin sijaitsi hänen elämänkumppaninsa omistama huoneisto, jossa X oli kirjoilla. He olivat viettäneet asunnolla aikaa ollessaan Helsingissä. Kuva ei ollut siten lisännyt X:n tunnistettavuutta.

Artikkelissa oli ollut myös kuva X:stä itsestään. X oli ollut tämän kuvan perusteella ainakin hänen lähi-

piirinsä sekä vankilassa hänen kanssaan yhtä aikaa olleiden henkilöiden tunnistettavissa.

Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomion lopputulosta.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden jäsenet *Iiro Kartano*, *Markus Nikolainen* ja *Eija Multimäki*.

Muutoksenhaku Korkeimmassa oikeudessa

A:lle, B:lle ja Aller Julkaisut Oy:lle myönnettiin valituslupa.

A, B ja Aller Julkaisut Oy esittivät valituksessaan seuraavat vaatimukset. A ja B vaativat, että syyte hylätään ja että heidät vapautetaan korvausvelvollisuudesta. Aller Julkaisut Oy vaati, että se vapautetaan korvausvelvollisuudesta.

Virallinen syyttäjä vaati vastauksessaan valituksen hylkäämistä.

X vaati vastauksessaan valituksen hylkäämistä.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Perustelut

Kysymyksenasettelu

1. Hovioikeus on käräjäoikeuden tavoin lausunut asiassa tulleen selvitetyn, että A ja B, joista B oli Aller Julkaisut Oy -nimisen (nykyisin Aller Media Oy) yhtiön kustantaman 7 päivää -nimisen lehden toimittaja ja A sen vastaava toimittaja, olivat esittäneet X:stä virheellisiä ja harhaanjohtavia tietoja lehden 30.3.2006 ilmestyneessä numerossa julkaistussa kirjoituksessa, jonka B oli laatinut ja A hyväksynyt julkaistavaksi. Kirjoitus koski X:n epäiltyä syylistymistä kolmeen henkirikokseen. X:n oli valheellisesti kerrottu olleen kolmen henkirikoksen uhrin rakastaja, hänen olleen enimmäkseen työttömän ja hänellä olleen velkaa kymmeniä tuhansia euroja.

2. Hovioikeus on lausunut, että kyseiset osin valheelliset tiedot eivät olleet sellaisia, että niiden esittäminen sellaisenaan olisi ollut omiaan aiheuttamaan X:lle vahinkoa tai kärsimystä taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Artikkelin ilmestymisen aikaan X oli ollut kuitenkin epäiltynä vakavista rikoksista. Tällaisessa vaiheessa oli oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi tärkeää, että tiedotusvälineiden selostukset olivat tarkkoja ja totuudenmukaisia. Tähän nähden epäiltyjä rikoksia koskeneen kirjoittelun yhteydessä esitetyt valheelliset tiedot olivat olleet omiaan aiheuttamaan X:lle kärsimystä ja häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Myös otsikossa ja tekstissä käytetyllä nimityksellä oli halvennettu X:ää. Hovioikeus on katsonut A:n ja B:n syylistyneen kunnianloukkaukseen.

3. Korkeimmassa oikeudessa on kysymys ensinnäkin siitä, olivatko hovioikeuden mainitsemat, kyseisessä

artikkelissa esitetyt väitteet valheellisia ja oliko artikkelissa käytetty nimitys halventava. Jos vastaus näihin kysymyksiin on myönteinen, kysymys on siitä, onko artikkelin laatiminen ja julkaiseminen rangaistava kunnianloukkauksena.

Kunnianloukkausta koskeva sääntely

4. Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Vastaavasti on Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen (ihmisoikeussopimus) 10 artiklan 1 kappaleen perusteella jokaisella sananvapaus.

5. Yksityiselämää suojataan perustuslain 10 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (ihmisoikeustuomioistuin) ratkaisukäytännössä 8 artiklan 1 kappaleen on katsottu antavan suojaa myös henkilön maineelle ja kunnialle (Ks. esimerkiksi ratkaisu *Cumpana ja Mazare v. Romania* 17.12.2004, kohta 91).

6. Sananvapauden suojaaminen toisaalta ja kunnian suojaaminen toisaalta voivat ristiriitailanteissa vaatia niiden välisen kohtuullisen tasapainon määrittelemistä. Sananvapauden käyttöä voidaan rajoittaa vain lailla ja rangaistaviksi onkin yleensä säädetty muun muassa sellaiset lausumat, jotka loukkaavat toisen mainetta ja kunniaa. Toisaalta kunnianloukkausta koskevien rangaistussäännösten tulkinnaassa täytyy ottaa huomioon myös sananvapauden suoja, kuten esimerkiksi Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2009:3 kohdassa 5 on todettu.

7. Kunnianloukkaus on säädetty rangaistavaksi rikoslain 24 luvun 9 §:ssä. Säännöksen 1 momentin mukaan kunnianloukkauksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi se, joka 1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka 2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista. Säännöksen 2 momentin mukaan ei 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna kunnianloukkauksena pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn poliitikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastetavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

8. Kunnia on osa perustuslaissa ja ihmisoikeussopimuksessa säädettyä yksityiselämän suojaa. Tämän

vuoksi voidaan rikoksesta epäillyn kunniaa koskevan suojan arvioinnissa saada tukea rikokseen syyllistyneen henkilön yksityiselämän suojaa koskevassa arvioinnissa noudatetusta käytännöstä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on jättänyt ilmeisen perusteettomana tutkimatta Korkeimman oikeuden vahvennetun jaoston tekemää ratkaisua KKO 2005:136 koskevan hakemuksen (*Lappalainen v. Suomi* 20.1.2009). Asiaa oli kysymys siitä, että eräässä lehdessä oli julkaistu pahoinpitelyyn, vapaudenriistoon ja heitteillejättöön syyllistyneen henkilön nimi. Hänet oli tuomittu vuoden ja yhden kuukauden vankeusrangaistukseen. Korkein oikeus katsoi, ettei rikoksista tuomitun henkilön nimen julkaiseminen ollut sellainen asianomaisen henkilön yksityisyyden suojaa loukkaava rikollinen teko, jonka perusteella olisi voitu tuomita vahingonkorvauksia.

9. Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2005:136 perusteluissa todetaan, että rikos ei ole siihen syyllistyneen yksityisasiassa. Yksityiselämään kuuluva oikeus elää rauhassa kuuluu kuitenkin lähtökohtaisesti myös rikoksesta rangaistukseen tuomitulle henkilölle (kohta 10). Edelleen mainitussa ratkaisussa todetaan, että rikoksentekijän nimen tai henkilöllisyyden paljastaminen ilman hänen lupaansa joukkoviestinnässä merkitsee aina jonkinasteista puuttumista asianomaisen yksityiselämään perustuslain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuna mielessä (kohta 12).

10. Toisaalta rikokseen tai rikoksentekijään sekä olosuhteisiin kokonaisuudessaan voi liittyä seikkoja, jotka puoltavat yleisön oikeutta saada rikoksentekijän nimi ja henkilöllisyys tietoonsa (KKO 2005:136, kohta 12). Ratkaisun perusteluissa on viitattu ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun von *Hannover v. Saksa* 24.6.2004 ja todettu, että on eroteltava yhtäältä ne tapaukset, joissa tiedon kertomisella edistetään yleiseltä kannalta kiinnostavista ja tärkeiksi koetuista seikoista käytävää julkista keskustelua, ja toisaalta ne tapaukset, joissa yksityiselämään puuttuvan tiedon paljastaminen olisi tarkoitettu ainoastaan tyydyttämään tietyn lukijakunnan uteliaisuutta (ks. myös ihmisoikeustuomioistuimen tuomio *Standard Verlags GmbH v. Itävalta* 4.6.2009, kohta 52).

11. Arvioinnissa vaikuttavat rikoksen laatu ja sitä koskevan oikeudenkäynnin luonne sekä asian saama muu julkisuus kuin myös rikoksentekijän oma henkilö ja yhteiskunnallinen asema sekä hänen lähiympäristönsä olosuhteet (KKO 2005:136, kohta 13). Mitä julkisemmassa ja yhteiskunnallisesti tärkeämmässä yhteydessä rikos tehdään, sitä suurempi yhteiskunnallinen kiinnostavuus ja merkitys on myös rikoksentekijän henkilöä koskevalla tiedoilla (KKO 2005:136, kohta 14 ja ihmisoikeustuomioistuimen tuomio *Selistö v. Suomi* 16.11.2004, kohta 51).

12. Mainitusta ratkaisusta KKO 2005:136 ilmenee edelleen (kohta 19), että rikosentekijän nimen tai henkilöllisyyden paljastamisen sallittavuutta arvioitaessa on huomiota kiinnitettävä paitsi lehtikirjoituksen sisältöön ja sanomaan myös sen yleiseen sävyyn sekä otsikointiin ja kuvitukseen. Yksityiselämän loukkaamiskynnyksen ylittyminen on todennäköisempää silloin, jos rikosentekijän nimen tai henkilöllisyyden julkaisemisen yhteyteen liittyy muita yksityiselämän piiriin puuttuvia paljastuksia tai jos koko kirjoituksen ja siihen liittyvän kuvituksen katsotaan tapahtuneen sellaisessa epäasiallisessa ”häirinnän ilmapiirissä”, jonka ihmisoikeustuomioistuin totesi leimaa-antavaksi esimerkiksi tuomiossaan von Hannover v. Saksa 24.6.2004. Vastaavasti ihmisoikeustuomioistuimen tuomiossa Tammer v. Viro 6.2.2001 todettiin (kohdat 65 - 67), ettei artikkelissa käytettyjen loukkaavaan kieliasuun puettujen arvoarvostelmien käyttäminen ollut välttämätöntä mielipiteen ilmaisemiseksi.

13. Edellä selostetussa rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa on kysymys valheellisesta tiedosta tai tietoa lähellä olevasta vihjauksesta. Saman momentin 2 kohdassa on kysymys puolestaan muunlaisesta halventavasta lausumasta, joka voi olla yhtäältä tosiseikkoihin perustuva lausuma tai sitten arvostelma, jollaisen osalta ei ole mielekästä puhua lausuman totuudellisuudesta. Tätä jaoteltua vastaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä jako yhtäältä tosiasiatoteamuksiin ja toisaalta arvoarvostelmiin. Esimerkiksi edellä kohdassa 5 tarkastellussa ihmisoikeustuomioistuimen suuren jaoston ratkaisussa Cumpana ja Mazare v. Romania 17.12.2004 on todettu, että tosiasioiden olemassaolo voidaan näyttää, mutta arvoarvostelmien totuudenmukaisuus ei ole näytettävissä (kohta 98).

14. Tosiasiaväitteiden kysymyksessä ollessa ihmisoikeustuomioistuin on rikosuutisten julkaisemista koskevissa, erityisesti kunnian loukkaamista koskevissa ratkaisuisaan korostanut sitä, minkälaiseen selvitykseen väitteet ovat perustuneet. Väitteiden esittämistavalla on erityistä merkitystä silloin, kun tiedot esitetään ennen kuin esitutkinta on käynnistetty tai asia on tuomioistuimessa ratkaistu. Ihmisoikeustuomioistuimen 6.4.2010 antamassa ratkaisussa Ruokanen ym. v. Suomi oli kysymys lehtikirjoituksesta, jossa oli asianomistajan kertomukseen perustuen väitetty, että Suomen mestaruuden voittaneen, erään pienen paikkakunnan urheilujoukkueen jäsenet olisivat mestaruusjuhlien yhteydessä raiskanneet nuoren naisen. Nämä väitteet oli esitetty tosiasiaväitteinä. Väitetyn tapahtuman toisen osapuolen näkemyksiä ei ollut kysytty eikä tuotu esille kirjoituksessa. Ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että toimittajan tuomitsemiselle kunnianloukkauksesta oli ollut riittävät perusteet.

15. Ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisussa White v. Ruotsi 19.9.2006 oli kysymys Ruotsissa julkaistusta kirjoituksesta, jossa väitettiin kirjoituksessa mainitun henkilön surmanneen pääministeri Olof Palmén. Ruotsalainen tuomioistuin oli katsonut kirjoituksen olevan objektiivisesti arvioiden kunniaa loukkaava. Koska tiedot oli kuitenkin tarkastettu olemassa olevista lähteistä ja koska kysymys oli yhteiskunnallisesti merkittävästä asiasta, tuomioistuin oli hylännyt syytteen. Ihmisoikeustuomioistuin katsoi, ettei asiassa ollut ylitetty kansalliselle tuomioistuimelle kuuluvaa harkintavaltaa ja katsoi, ettei kirjoituksen kohteena olleen henkilön ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaista kunnian suojaa ollut loukattu (White v. Ruotsi 19.9.2006, kohdat 28–30).

16. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2000:54 oli kysymys vireillä olevaa rikosasiaa koskevan uutisen julkaisemisesta. Ratkaisussa on todettu, että uutisen otsikointi ja teksti antoivat lukijalle sellaisen käsityksen, että syytetyn syyllisyys olisi ollut selvä. Mistään ei ollut ilmennyt, että kysymys oli ollut syyttäjän kannasta ja että syytteet oli kiistetty. Ratkaisussa on kiinnitetty huomiota vireillä olevien oikeudenkäyntien selostuksien tarkkuuteen. Syytetyn leimaaminen syylliseksi kesken käsittelyn ja pelkästään toisen osapuolen kannan esiintuominen merkitsevät ennen aikaista julkista tuomiota. Myös tuomioistuinten toimintaedellytyksiä silmällä pitäen voidaan edellyttää, ettei yleisölle luoda vääriä käsityksiä ja odotuksia.

17. Esimerkiksi ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisussa Tammer v. Viro 6.2.2001 on todettu, että lehtiartikkelissa käytetyt viron kielen sanat merkitsivät loukkaavaan kieliasuun puettuja arvoarvostelmia, joihin turvautuminen ei ollut ollut välttämätöntä kielteisen mielipiteen ilmaisemiseksi. Kritiikki olisi voitu muotoilla turvautumatta niin loukkaaviin ilmaisuihin (Tammer v. Viro 6.2.2001, kohdat 65 - 67).

18. Edellä kuvattujen oikeuskäytännössä noudatettujen arviointikriteerien lisäksi Korkein oikeus toteaa, että julkistettaessa tietoja vireillä olevasta rikosasiasta, on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, esitetäänkö tekstissä asian keskeneräisyydestä huolimatta tosiasia-tietoja, ja tukevatko tosiseikat mahdollisia arvoarvostelmia riittävästi ja ovatko nämä arvostelmat ja käytetyt ilmaisut muutoin oikeasuhteisia asian laatuun nähden. Yksittäisten tietojen vähäisellä epätarkkuudella ei yleensä ole merkitystä, jos kirjoitus ei ole omiaan synnyttämään lukijalle vääriä kuvia asiasta ja kirjoituksen kohteena olevan henkilön syyllystymisestä käsiteltävänä olevaan tekoon.

30.3.2006 julkaistun lehtikirjoituksen arviointi

19. 7 päivää -lehdessä oli 30.3.2006 julkaistu kirjoitus sarjamurhista epäillystä helsinkiläismiehestä. Kirjoituksen otsikko kuului:

”Tuttava sarjamurhista epäillystä: Hän on mielitelevä limanuljaska!”

Tekstin yhteydessä oli kuva kerrostalosta, jossa X:n ilmoitettiin asuneen. Lisäksi kirjoituksessa oli kuva X:stä. Kuvasta oli peitetty silmien alue. Kerrostalo esittävän kuvan alapuolella oli teksti:

”Kolmen rakastajansa murhista epäilty helsinkiläismies on ollut enimmäkseen työttömänä.”

X:ää koskevan kuvan yhteydessä oli teksti:

”Velat kymmeniä tuhansia.”

20. Kirjoituksessa on todettu helsinkiläismiehen olevan epäilty kolmen rakastajansa murhista. Samalla on julkaistu tekijäksi epäillyn valokuva osittain silmien alueelta mustattuna. Kirjoituksen kohteena olevan X:n syyllisyyttä henkirikoksiin ei ole kerrottu tosiasiana, vaan kysymyksessä on todettu olevan epäily ja lausuttu viimeisimmän kuolemantapauksen etenevän syyteharkintaan viimeistään huhtikuussa. Kahden aikaisempaan tapaukseen liittyvän tutkinnan on ilmoitettu alkavan kyseisen viikon lopulla. Heinolan kärjäoikeus on tuominnut X:n 31.5.2006 antamallaan tuomiolla murhasta, taposta ja kuolemantuottamuksesta elinkaudeksi vankeuteen. Kouvolan hovioikeus on 8.3.2007 antamallaan tuomiolla hylännyt syytteen kuolemantuottamuksesta, mutta pysyttänyt syyksi lukemisen tapon ja murhan osalta sekä tuomitun rangaistuksen.

21. Siltä osin kuin 7 päivää -lehden 30.3.2006 julkaistussa artikkelissa on sinänsä käsitelty epäilyä X:n syyllistymisestä kolmeen henkirikokseen, A:lle ja B:lle ei ole vaadittu rangaistusta kunnianloukkauksesta. Rangaistusta on vaadittu sillä perusteella, että lehtikirjoituksen tiedot työttömänä ja kolmen miehen rakastajana olemisesta sekä useiden kymmenien tuhansien veloista olivat virheellisiä. Lisäksi kysymys on ”limanuljaska”-sanan halventavan luonteen arvioinnista.

22. Työttömänä ja kolmen miehen rakastajana oloinen sekä velat ovat kaikki yhdistettävissä siihen motiiviin, joka X:llä lehtikirjoituksen mukaan olisi ollut henkirikoksiin, eli ystävien varallisuuden saamiseen perintönä itselleen. Väitteillä on kehitetty mielikuvaa siitä, että X oli itse elänyt helppoa elämää ja surmannut ystävänsä perinnön toivossa.

23. Kun otetaan huomioon, että kirjallisina todisteina esitetyt X:n verotustiedot osoittavat hänen ansiotonsa varsin alhaiseksi, perustuu lehtikirjoituksessa oleva maininta työttömänä olemisesta tosiasioihin nojautuviin hyväksyttäviin päätelmiin. Siten väitteen tueksi on ollut riittäviä perusteita.

24. Asiassa on riidatonta, että X oli joko elänyt läheisessä suhteessa kyseisten kolmen miehen kanssa tai ollut muutoin heidän läheinen ystävänsä. Ilmaus ”kolmen rakastajansa” ei ole tähän taustaan nähden vääriä tai valheellinen. Kysymys on ollut tyypillisestä tosiseikkoihin perustuvasta päätelmän tekemisestä.

25. Kolmanneksi on vielä käsiteltävä kirjoituksessa olevat maininnat X:n veloista. X on itse todennut, että velat eivät olleet huhtikuussa 2006 edes kahtakymmentä tuhatta. Asiassa on riidatonta, että X:illä on ollut velkaa kirjoituksen julkaisemisen hetkellä. Käytetyssä ilmaisussa on epätarkkuutta, kun siinä puhutaan kymmenistä tuhansista. Kysymys ei ole kuitenkaan ylipääntään sellaisesta ilmaisusta, jolla olisi pyritty täsmällisyyteen, vaan pikemminkin kysymys on ollut tosiseikkoihin perustuvasta arviosta.

26. Korkein oikeus katsoo, että lehtikirjoituksessa esitetyt tiedot eivät edellä kohdissa 23 - 25 todetuina tavoin ole olleet syytteessä väitettyllä tavalla virheellisiä. Edelleen Korkein oikeus toteaa, että vaikka henkirikosten taustalla olevaa mahdollista motiivia on kirjoituksessa käsitelty ennen tuomioistuimen ratkaisua, motiivia ei ole esitetty selvitettyinä tosiasiana vaan yhteydessä muihin epäilyihin.

27. Otsikossa oleva maininta ”mielitelevä limanuljaska” on loukkaavaksi ilmaisuksi kirjoitettu luonnearvio. Suomen kielen perussanakirjan mukaan henkilöistä käytettynä ”limanuljaska” on halventava ilmaisu inhottavasta ihmisestä. Toimittajan ilmoituksen mukaan kysymyksessä on X:n ystävä käyttämä ilmaisu X:stä.

28. Loukkaavat tai halventavat ilmaiset aiheuttavat eriasteista kärsimystä ja halveksuntaa riippuen siitä, minkälaisessa asiayhteydessä ja minkälaisen aihepiiriin käsittelyn yhteydessä ilmaisu käytetään. Merkitystä on myös sillä, minkälaisia muita määreitä samassa yhteydessä on käytetty. Nyt kysymyksessä olevassa asiassa lehtijuttu on käsitellyt vakavia rikoksia eli henkirikoksia. X:n on epäilty osittain taloudellisesta motiivista surmanneen kolme miesystävänsä. Kirjoituksen aihepiiriin nähden ei siinä käytetyn ilmaisun ”mielitelevä limanuljaska” voida katsoa olevan omiaan aiheuttamaan sellaista halveksuntaa, jota rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetaan.

Vahingonkorvaus

29. Koska A ja B eivät ole loukanneet X:n kunniaa rangaistavaksi säädetyllä toella, eivät he eikä Aller Media Oy ole velvollisia suorittamaan X:lle korvausta kärsimyksestä. A, B ja Aller Media Oy vapautetaan korvausvelvollisuudesta.

Tuomiolauselma

A

Syyte kunnianloukkauksesta (tekoaika 30.3.2006) hylätään ja A vapautetaan tuomitusta sakkorangaistuksesta.

B

Syyte kunnianloukkauksesta (tekoaika 30.3.2006) hylätään ja B vapautetaan tuomitusta sakkorangaistuksesta.

Yhteiset lausunnot

A, B ja Aller Media Oy vapautetaan heidän maksettavakseen kärsimyksen perusteella tuomitusta 3 000 euron suuruudesta korvauksesta X:lle korkoineen.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset *Kari Raulos, Pertti Välimäki, Pasi Aarnio, Juha Häyhä ja Timo Esko*. Esittelijä *Timo Ojala*.

* * *

Kommentti: KKO 2013:69 ja KKO 2013:70 – Vahinko tai kärsimys tosiseikkoihin perustuvista päätelmistä

Kysymykset

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksissä käsitellään kunnianloukkauksen valheellisen tiedon tai vihjauksen toteutumista 7 päivää -lehden jutuissa esitetyistä tosiseikoista ja niihin perustuvista päätelmistä. Tapauksissa ei ole kyse merkittävien yhteiskunnallisten asioiden käsittelystä vaan jokapäiväisestä lööppijournalismista. Minkälaisia mielikuvia, päätelmiä ja arvoasetelmia voidaan esitetyistä tosiseikoista johtaa ennen kuin ne täyttävät RL 24:9 §:n kunnianloukkauksen valheellisen tiedon tai vihjauksen tai muun halventamisen edellytykset? Mikä merkitys on julkaistujen tietojen käsittelemisellä samaan aikaan muissa tiedotusvälineissä? KKO 2013:69 ennakkopäätöksessä on myös arvioitu vahingonkorvausvaatimuksen käsittelyn edellytyksiä sekä tietojen ja vihausten vahinkoa ja kärsimystä aiheuttavaa luonnetta.

Tosiasiat ja päätelmät

KKO 2013:69 ennakkopäätöksessä on arvioitu kunnianloukkauksen toteutumisesta faktoista tehtyjen päätelmien osalta. Korkeimman oikeuden mukaan suhteen laatua ja läheisyyttä koskevaa vihausta voidaan pitää riidattomiin seikkoihin ja kirjoituksessa käytettyihin ilmaisuihin perustuvana, suhteen luonnetta koskevana päätelmänä. Mielikuvan tasolla olevilta päätelmiltä ja arvoarvostelmilta ei ole mielekästä edellyttää totuusarvoa. Jutussa mainituista suutelusta, kielikoukuista ja X:n päihtymisestä 7 päivää -lehden toimittajat eivät olleet esittäneet näyttöä. Käytetyt ilmaisut eivät ole sillä tavoin voimakkaita tai asiayhteyden nähden perus-

teettoman vahvasti muotoiltuja, että olisivat rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla halventaneet X:ää tai Y:tä.

Y:n osalta Korkein oikeus on arvioinut asiaa myös RL 24 luvun 8 §:n yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen kannalta. 7 päivää -lehdessä 16.6.2005 esitetyt tiedot ja vihjaukset koskevat yksityiselämän piiriin kuuluvia tietoja. Kirjoitus ei millään tavalla liity merkittävään yhteiskunnalliseen keskusteluun eikä X:n harjoittamaan elinkeinotoimintaan. Kysymys on ollut ainoastaan tietyn lukijakunnan uteliaisuuden tyydyttämisestä. Y on vain kaksi päivää 7 päivää -lehdessä julkaistun kirjoituksen jälkeen käsitelty Iltalehdessä yhdessä X:n kanssa heidän suhdettaan oma-aloitteisesti ja oman nimensä ja kuvansa julkaistavaksi antaen. Tämä osoittaa, etteivät 7 päivää -lehdessä julkaistut tiedot ole olleet omiaan aiheuttamaan Y:lle vahinkoa tai kärsimystä. Korkein oikeus on KKO 2011:72 ennakkopäätöksen 36-kohdassa aikaisemmin todennut, ettei henkilön yksityiselämän suojan turvaamiseksi ole tarvetta rajoittaa jo aikaisemmin yleiseen tietoisuuteen tulneiden asioiden toistamista tiedotusvälineissä.

KKO 2013:70 ennakkopäätös koski 7 päivää -lehdessä 30.3.2006 julkaistussa kirjoituksessa käsiteltyä kolmeen henkilöön kohdistunutta epäiltyä henkirikosta. Kirjoituksen otsikko perustui epäillyn tuttavän haastattelulauseen: ”Tuttava sarjamurhista epäillystä: Hän on mielistelevä limanuljaska!” Käräjä- ja hovioikeus olivat tuominneet toimittajat sakkorangaistukseen kunnianloukkauksesta ja velvoittaneet Aller Julkaisut Oy:n suorittamaan vahingonkorvausta kärsimyksestä. Lehtikirjoituksen tiedot työttömänä ja kolmen miehen

rakastajana olemisesta sekä useiden kymmenien tuhansien veloista olivat virheellisiä. Lisäksi kysymys oli ”limanuljaska”-sanana halventavan luonteen arvioinnista.

Korkein oikeus arvioi, että lehtijutussa oli kyse epäilyllyn elinolosuhteiden osalta tosiasioihin perustuvista hyväksyttävistä päätelmistä. Tosiasioihin perustuvien päätelmien ja arvoasetelmien hyväksyttävyyden riippuu niiden suhteesta tosiasiaperusteisiin. Yksittäisten tietojen vähäisellä epätarkkuudella ei ole merkitystä, jos kirjoitus ei anna lukijalle väärää kuvaa asiasta ja kohteena olevan henkilön syylistymisestä käsiteltävänä olevaan tekoon.

Korkeimman oikeuden mukaan ”mielistelevä limanuljaska” on loukkaavaksi ilmaiseksi kirjoitettu luonnearvio. Lehtijuttu on käsitelty vakavia rikoksia eli henkirikoksia. X:n on epäilty osittain taloudellisesta motiivista surmanneen kolme miesystävänsä. Kirjoituksen aihepiiriin nähden siinä käytetyn ilmaisun ”mielistelevä limanuljaska” ei voida katsoa olevan omiaan aiheuttamaan sellaista halveksuntaa, jota rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetaan.

Korkein oikeus ei arvioinut ”mielistelevä limanuljaska” luonnearvion käsittelyä EIT:n käytännössä käsitellyn journalistin vastuuseen saattamisen haastateltavan esittämän arvoasetelman johdosta. EIT:llä on pitkä käytäntö *Jersild v. Tanska* 23.9.1994 tapauksesta lähtien journalistin saattamisesta vastuuseen haastateltavan lausumasta ja arvoasetelmilta vaadittavista tosiasiaperusteista. EIT:n mukaan haastattelulausumien levittämiseen liittyvä rangaistusuhka estää merkittävästi lehdistön osallistumista julkiseen keskusteluun ja sen toimintaa vallankäytön vaihtokoirana.

EIT on suuren jaoston *Axel Springer AG v. Saksa* tuomiossa 7.2.2012 linjannut yleisiä periaatteita yhteiskunnallisen keskustelun ja yleisen mielenkiinnon suhdetta maineen ja yksityiselämän suojaan. Kyse oli tunnetun tv-näyttelijän huumeepidätyksestä, oikeudenkäynnistä ja hänen henkilöllisyytensä paljastamisesta kustantajan *Bild*-lehden jutuissa. Vaikka näyttelijän rooli-hahmon ja oman käytöksen välinen ristiriita ei kuulu poliittiseen tai yhteiskunnalliseen keskusteluun, henkilön oma aktiivisuus julkisuuden hakemisessa ja tunnettavuus suuren yleisön keskuudessa painoivat huumeepidätyksen ja tuomion kertomisen puolesta. Kun samat tiedot oli julkaistu muissa lehdissä ja televisio-kanavilla, yhden lehden sananvapauteen puuttuminen olisi ollut suhteetonta. Artikkeleilla ei paljastettu yksityiskohtia X:n yksityiselämästä vaan ne koskivat pää-

asiassa pidätyksen oloja ja sen jälkeisiä tapahtumia. Artikkeleissa ei käytetty halventavia ilmaisuja eikä esitetty perusteettomia väitteitä.

EIT:n *Axel Springer AG* asiassa ja Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksissä KKO 2011:72 ja KKO 2013:69 on havaittavissa yhteinen piirre, että lehtijutun kohteena olleet julkisuudessa tunnetut henkilöt kohdistavat oikeudelliset vaatimukset yhteen lehteen, vaikka samoja tietoja on julkaistu muissa lehdissä tai televisio-kanavilla. Kun samoja tietoja on julkaistu useissa lehdissä tai televisio-kanavilla, asianomainen ei voi valikoida, mitä julkaisijaa kohtaan hän ryhtyy oikeudellisiin toimenpiteisiin. KKO 2013:69 tapauksessa X ja Y olivat vaatineet rangaistusta ja vahingonkorvausta 7 päivää -lehden jutusta 16.6.2005, vaikka he olivat keroneet samat asiat *Ilta*-lehden kaksi päivää myöhemmin julkaistussa jutussa.

Oikeuskäytännössä valheellisen tiedon tai vihjauksen syy-yhteyttä vahinkoon ja kärsimykseen ei yleensä ole erikseen arvioitu. Toteen näytetty väärä tieto tai vihjaus on ikään kuin automaattisesti johtanut oletukseen vahingon tai kärsimyksen toteutumisesta. Epäsuoria tai vaikeasti ymmärrettäviä vihjauksia on tulkittu vahinkoa tai kärsimystä aiheuttaviksi.¹ Kunnianloukkauksen toteutuminen ei edellytä konkreettista näyttöä siitä, että tietty valheellinen tieto on aiheuttanut loukkaukselle vahinkoa, kärsimystä tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa.² Tosiasioihin perustuvat päätelmät eivät ole omiaan aiheuttamaan vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa, jos ne eivät ole asiayhteyteen nähden perusteettomasti muotoiltuja. Yksityiselämää koskevien tietojen osalta samojen tietojen oma-aloitteinen esittäminen muissa tiedotusvälineissä viittaa siihen, ettei tietojen paljastaminen ole ollut omiaan aiheuttamaan vahinkoa ja kärsimystä.

Vahingonkorvausvaatimusten käsittely

Korkein oikeus on KKO 2013:69 ennakkopäätöksessä käsitellyt kärsimyskorvauksen käsittelyn ja tuomitsemisen edellytyksiä. Korvausta kärsimyksestä oli vaadittu myös sellaisten lehdessä julkaistujen juttujen osalta, joista syyteoikeus oli vanhentunut. Korkeimman oikeuden mukaan kärsimyksestä suoritettavan korvauksen edellytyksenä on, että kärsimys on aiheutettu rangaistavaksi säädettyllä teolla. Korvauksen tuomitseminen ei edellytä, että loukkaaja tosiasiallisesti tuomitaan rikoksesta rangaistukseen. Merkitystä ei ole myöskään syyteoikeuden vanhentumisella.

¹ Esim. KKO 1913/2006, KKO 2006:62

² *Frände, Dan – Wahlberg, Markus*: Kunnianloukkaus, s. 324, teoksessa *Dan Frände, Jussi Matikkala, Jussi Tapani, Matti Tolvanen, Pekka Viljanen, Markus Wahlberg*: Keskeiset rikokset, Helsinki, Edita, 2010

X ja Y ovat jo 18.6.2005 julkaistussa Iltalehden numerossa omilla nimillään esiintyen itse kertoneet suhteensa laadusta ja yhdessä vietetystä hotelliyöstä. Tähän nähden Seiskan 23.6.2005 ja 7.7.2005 ilmestyneissä kirjoituksissa ei ole tuotu julkisuuteen mitään sellaista, mikä olisi omiaan aiheuttamaan X:lle ja Y:lle vahinkoa tai kärsimystä taikka heihin kohdistuvaa halveksuntaa. Korvausvelvollisuuden kannalta merkitystä ei ole sillä, ettei 7.7.2005 julkaistuun kirjoitukseen ollut suostumusta. Korkeimman oikeuden mukaan henkilön omalla aktiivisuudella yksityiselämää koskevien tietojen tarjoamisessa julkisuuteen on merkitystä.

Kunnian tai yksityiselämän loukkausta on käsitelty rikokseen perustuvan vahingonkorvausvaatimuksen pohjalta ilman samanaikaista syytettä mm. KKO:1997:89, KKO:1997:81, KKO 2001:96 ja KKO 2005:136 ennakkopäätöksissä.³ Jos korvausta kärsimyksestä vaaditaan rangaistavaksi säädetyn teon perusteella, itse rangaistavaksi säädetty teko ja syy-yhteys vahinkoon pitää näyttää samalla tavoin toteen kuin rikosasian käsitelyssä. Suomessa rikosoikeudellisten keinojen käyttö kunnian, yksityisyyden ja kotirauhan suojaamisessa on ollut ensisijaista. EIT on Lahtonen v. Suomi tapauksessa 17.1.2012 todennut: ”EIS 10 artikla ei sinänsä estänyt rikosseuraamusten määräämistä median ammattilaisille, jotka julkaisivat henkilön yksityisyyttä loukkaavia artikkeleita. Kuitenkin sellaiset seuraamukset olivat oikeutettuja vain poikkeuksellisissa tapauksissa.” Rikosoikeudellisten keinojen käyttö journalistia kohtaan sen pelotevaikutuksen takia johtaa tarkkaan suhteellisuuspunnintaan. Vahingonkorvausvaatimus maineen tai yksityisyyden suojan loukkauksessa vastaisi paremmin eurooppalaista käytäntöä. EIT on hyväksynyt suuretkin vahingonkorvaukset esim. 130.000 euroa huoltoriitaan liittyneen alaikäisen henkilöllisyyden paljastamisesta⁴ tai 15.000 euroa tutkintatuomariin ja syyttäjään kohdistuneista korruptioväitteistä.⁵

Viihdejulkisuuden edellytykset

Viihdelehdistöissä henkilöiden yksityiselämää koskevien tietojen julkaisemista joudutaan arvioimaan asian yleisen mielenkiinnon, kohdehenkilön suostumuksen, henkilön julkisuuteen hakeutumisen ja asiaa koskevien aikaisempien julkaisten tietojen pohjalta. Suurelle yleisölle tuttujen henkilöiden yksityiselämä ei sinänsä kuulu yleistä mielenkiintoa koskeviin asioihin, vaikka se voi herättää enemmän julkista uteliaisuutta kuin poliittinen tai yhteiskunnallinen keskustelu.⁶ Kohdehenkilön nimenomaisen suostumuksen perusteella on mahdollista julkaista jopa arkaluontoista yksityiselämää koskevia tietoja. Arkaluontoisten tietojen osalta suostumus koskee lähtökohtaisesti vain henkilöä itseään. Jos asiaan liittyy muita henkilöitä, heidän suostumus on myös saatava.⁷

Paljon yksityiselämäänsä esille tuovien henkilöiden osalta julkaisemista on arvioitu oletetun suostumuksen perusteella. Korkein oikeus arvioi KKO 2011:72 ennakkopäätöksessä, ettei henkilön pitkäaikaisesta julkisuudesta voi olettaa, että hän olisi antanut hiljaisen suostumuksensa myös sellaisten yksityisasioihinsa liittyvien tietojen tai vihjausten esittämiseen, joita hän ei ole itse tuonut julkisuuteen tai jotka eivät jo muutoin ole tulleet julkisiksi. Yksityiselämän ydinalueelle kuuluvista arkaluontoisista asioista ei voi julkaista tietoja oletetun suostumuksen perusteella.

Henkilön hakeutuminen julkisuuteen johtaa siihen, että hänen on hyväksyttävä asiaan liittyvää keskustelua, palautetta ja tietojen korjaamista. Jos henkilön julkisuuteen hakeutumiseen liittyy yksityiselämää koskevia tietoja, pyrkimyksenä voi olla roolimallin tai julkisuuskuvan rakentaminen. Englannissa esimerkiksi naimisissa olevien jalkapalloilijoiden seurustelusuhteiden paljastamista koskevaa keskustelua on käyty roolimallin ja massojen uteliaisuuden pohjalta.⁸ Silloin kun julkisuuteen hakeutumiseen ja julkisuuskuvan raken-

³ KKO 2001:96 asiassa EIT on Eerikäinen ja muut v. Suomi 10.2.2009 tuomiolla katsonut Suomen puuttuneen valittajien sananvapauteen.

⁴ EIT Krone Verlag GmbH v. Itävalta 19.6.2012.

⁵ EIT Karpetas v. Kreikka 30.10.2012

⁶ EIT:n suuren jaoston von Hannover v. Saksa 7.2.2012 tuomiossa arvioitiin, että Saksan liittotuomioistuimien oli EIT:n von Hannover-tapauksessa antaman ensimmäisen tuomion jälkeen muuttanut oikeuskäytäntöään mm. siten, että huomioon tuli ottaa, oliko artikkelilla edistetty tosiasiakeskustelua vai pelkästään haluttu tyydyttää julkista uteliaisuutta. Mitä enemmän julkaisulla oli informaatioarvoa yleisölle, sitä enemmän yksilön suojan tuli antaa periksi. Todetessaan, että myös viiheellinen lehdistö nautti sananvapauden suojausta, liittotuomioistuimien oli lausunut, että lukijoiden viihteen tarpeelle tuli yleensä panna vähemmän painoa kuin yksityisyyden suojalta.

⁷ KKO 2010:39 asiassa liittyen EIT:ssä on käsiteltävänä ihmisoikeusvalitus siitä, voiko henkilö omasta elämästä kertoessaan paljastaa myös seurustelumppaniaan koskevia asioita.

⁸ Näissä yhteyksissä on haettu ennakkollisia interim injunction julkaisukieltoja, ks. Gavin Phillipson: Max Mosley goes to Strasbourg: Article 8, Claimant Notification and Interim Injunctions, Journal of Media Law 2009, issue 1, a. 73–99.

tamiseen liittyy kaupallisia tavoitteita, asiaa voidaan käsitellä journalistisin perustein liioittelun ja provokaation kautta.

EIT arvioi Hachette Filipacchi Associes (Ici Paris) tapauksessa 23.7.2009, että artikkelilla julkaistut tiedot siitä, miten tunnettu laulaja *Johnny Hallyday* käytti ja tuhaili säästelemättä rahojaan, eivät kuuluneet EIS 8 artiklan suojaamaan yksityiselämän intiimin piiriin alaan. Lisäksi olennaista oli se, että hän oli aiemmin omaelämäkerrassaan paljastanut kyseisiä seikkoja julkisuudessa. Julkaistuilla kuvilla oli kuvitettu kriittisellä tavalla artikkelia, jonka mukaan laulaja myi kuvaansa erilaisiin kuluttajatuotteisiin tyydyttääkseen taloudellisia tarpeitaan.

KKO 2013:70 ennakkopäätöksessä käräjä- ja hovioikeus olivat tulkinneet poliisin tiedotukseen nähden vähäisiä virheellisyksiä sisältävät lisätiedot kärsimystä ja halveksuntaa aiheuttaviksi. Ratkaisua oli perusteltu myös esitutkintavaiheen syyttömysolettamalla ja rikosuutisoinnin täsmällisyydellä. Korkeimman oikeuden mukaan kyse oli syytetyn elinolosuhteisiin liittyvistä päätelmistä, jotka eivät olleet tosiasioihin ja tapauksen olosuhteisiin nähden suhteettomia. Tiukat täsmällisyysvaatimukset rajoittavat myös totuudenmukaisten tietojen kertomista, jos asianomistaja voi vaatia rangaistusta ja vahingonkorvausta vähäisistäkin tosiasioihin perustuvista tulkinnoista tai mielipide-eroista.

KKO 2013:69 ennakkopäätöksessä käräjäoikeus ja hovioikeus olivat katsoneet, että lehtijutussa esitetyt tiedot eivät pitäneet kaikilta osin paikkaansa ja toimittajilla oli korostunut velvollisuus varmistaa tietojen todenperäisyys, koska kysymys oli yksityiselämän ydinalueelle kuuluvista tiedoista. Korkeimman oikeuden mukaan lausumat olivat tosiasioihin perustuvia päätelmiä sekä osittain liioittelevia ja vihjailevia. Väitteet tai vihjaukset eivät olleet kuitenkaan rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla valheellisia eivätkä säännöksen 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla myöskään halventavia.

Molemmissa tapauksissa Korkein oikeus on myös erikseen arvioinut lehtijuttujen aiheuttamien vahinkojen ja kärsimysten toteutumista. Tosiasioihin perustuvat päätelmät ja vihjailut eivät ole aina omaian aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä rangaistussäännöksen edellyttämällä tavalla. Jos lehtijutussa on suorasukaisesti kerrottu todelliset tapahtumat ja asioiden todellinen laita, se ei voi olla peruste rangaistukselle ja kärsimyskorvaukselle. KKO 2013:69 ja KKO 2013:70 ennakkopäätösten tuomiot käräjä- ja hovioikeudessa perustuvat rikostunnusmerkistön sekä vahingon ja kärsimyksen kaavamaiseen ja muodolliseen tulkintaan. Jos tuomioistuimet perustavat ratkaisun päätelmien ja vihjailujen halventavasta luonteesta asianomistajien mielipahaan, valta rikossyytteen läpimenosta luovutetaan asianomistajalle. Asianomistajilla voi olla vaihtelevat syyt ja perusteet vaatia rangaistusta heidän kannaltaan kielteisistä lehtijutuista.

Monissa Suomea koskevissa EIT:n langettavissa tuomioissa on ollut kyse kaavamaisesta rangaistussäännöksen tulkinnasta ja asianomistajan kunnian tai yksityiselämän suojan korostumisesta. Tähän on tulossa uusi punnintasäännös, jonka mukaan yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä (RL 24:8.3) tai kunnianloukkauksena (RL 24:9.4) ei pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. RL 24:8 ja RL 24:9 perustunnusmerkistöt antavat mahdollisuuden vaatia rangaistusta vakavuudeltaan ja loukkaavuudeltaan eriaasteisista ilmaisuista. Jutun tosiasioihin perustuvista päätelmistä ja mielikuvista ei voi tuomita rangaistusta, vaikka kyse ei olisikaan yleiseltä kannalta merkittävästä asioista. Tuomioistuinten asia ei ole määritellä niitä selostamistekniikoita, joita lehdistön on käytettävä tietyssä tapauksessa.⁹ Lehtijutun värikkäät ja huomiota herättävät ilmaisutavat ja asianomistajan mielipaha niistä eivät voi olla rankaisemisen peruste.

Riitta Ollila

⁹ EIT:n von Hannover 7.2.2012 tapauksen pohjalta *Pellonpää, Matti – Gullans, Monika – Pölönen, Pasi – Tapanila, Antti*: Euroopan ihmisoikeussopimus, Talentum 2012, s. 755–757.